NOWINY NAUKOWE.

Akademie, uniwersytety, towarzystwa uczonych i zakłady naukowe.

Cesarskie Towarzystwo Wolne Ekonomiczne. Doroczne posiedzenie d. 21 stycznia 1828 roku. Prezydent Towarzystwa, P. Admirał i Kawaler, Mikołay Siemionowicz *Mordwinow*, zagaił posiedzenie, przeczytaniem otrzymanego na swoje imie Reskryptu J. C. M. pod dniem 5 grudnia 1827 roku, w następującém brzmieniu: „Nikołaju Siemionowiczu! Przedstawione Mi przez WPana wiadomości, względem szczepienia ludziom ochraniającey ospy, okazują, z jakim postępem rozszerza się ten zbawienny dla ludzi środek, za staraniami Wolnego Ekonomicznego Towarzystwa. Oddając zupełną sprawiedliwość szczególnym trudom i czynności WPana w tey rzeczy, miło Mi oświadczyć WPanu za nie moję wdzięczność. (Na autentyku własną Jego Cesarskiey Mości ręką podpisano: Nikołay). Zgromadzenie z naygłębszém uszanowaniem przyymując ten nowy znak Monarszych względów w osobie Prezydenta Towarzystwa, postanowiło święcie utrzymywać kopiją tego, wraz z drugiemi Naywyższemi Reskryptami w osobney skrzynce. — Potém Prezydent przeczytał 5ty punkt, z Xgo rozdziału Ustawy, w którym postanowiono: roczne zgromadzenie naznacza się wprzeciągu miesiąca stycznia, dla złożenia sprawy z czynności i wyboru Prezydenta Towarzystwa i wydziałow Rady. — Dla wykonania tego punktu Ustaw, w nieprzytomności, z przyczyny choroby, dożywotniego sekretarza Rossyyskiego, Radcy Taynego i Kawalera Stefana Siemionowicza *Dżunkowskiego*, zastępca sekretarza dożywotniego do zagraniczney korrespondencyi, Radca Stanu i Kawaler Paweł Nikołajewicz *Fus*, czytał: 1) wyciąg z aktów Wolnego Ekonomicznego To-

warzystwa o czynnościach jego w przeciągu 1827 roku. 2) Przedstawione od Rady Towarzystwa sprawy z roku 1827go, poświadczone i podpisane przez PP. Prezydentów 1go, 3go i 5go wydziału, o przychodzie, rozchodach i pozostałości summ, jak właściwie należącey do Towarzystwa, tak i wpływającey ze wszystkich guberniy, podług szczególnego Naywyższego Ukazu, na szczepienie ochraniającey ospy. 3) Wiadomość o wydanych przez Towarzystwo dziełach; o nabytych kupnem xiążkach, żurnałach, modelach i różnych rzeczach; tudzież o ofiarowanych Towarzystwu xiążkach, dziennikach i innych rzeczach; nakoniec o wybranych członkach i korrespondentach. i 4) Przedstawione Radzie przez P. Prezydenta 5go wydziału, Radcę Taynego i Kawalera Wicentego Iwanowicza *Hołyńskiego*, wiadomości (które przytém przyłączają się): 1) Jakïey liczbie dzieci zaszczepiono ospę ochraniającą od czasu przyjęcia na siebie tego starania przez Wolne Ekonomiczne Towarzystwo do 21 stycznia 1828 roku. 2) O wysłanych i wydanych w przedmiocie szczepienia ochraniającey ospy rzeczach, i postępie czterech uczniów, szczepiących ospę, wysłanych przez Ekonomiczne Towarzystwo. Wypełniwszy tym sposobem wyżey wspomniony punkt Ustawy, Prezes czytał 1) punkt rozdziału IV teyże Ustawy, w którym wyrażono, że: „Prezydent Towarzystwa wybiera się większością głosów. Obowiązek ten trwa rok cały, lecz na zgodne żądanie Towarzystwa, może się przedłużyć, na rok drugi.“ Wysłuchawszy tego postanowienia, Zgromadzenie oświadczyło P. Prezydentowi szczerą swą wdzięczność, za jego starania i ciągłe trudy, dla dobra całego Towarzystwa podeymowane, i prosiło go o przyjęcie tego urzędu na rok następny. Zgodne żądanie wszystkich Członków Towarzystwa, wynurzone zostało P. Prezydentowi, nie tylko słównemi prośbami, lecz i kreskowaniem, zgodnie z 5 punktem VIII rozdziału Ustawy. Potém czytano list do P. Prezydenta od dożywotniego

Rossyyskiego Sekretarza, Radcy Taynego i Kawalera Stefana Siemionowicza *Dźunkowskiego*, w którym tłumaczy się, że, chociaż jest nayprzywiązańszym do prac Wolnego Ekonomicznego Towarzystwa, któremu ciągle przez lat 24 służył w obowiązku Rossyyskiego Sekretarza, chociaż naymocniey poważa Szanównych Jego Członków, z którymi dzielił prace, i razem się postarzał; lecz jawny upadek zdrowia potrzebuje odpoczynku, oświadczając swą wdzięczność, tak Prezydentowi, jak i wszystkim Członkóm Towarzystwa za liczne dowody ich dobroci, z którey tyle lat korzystał, uprasza zgromadzenia o pozwolenie złożyć obowiązki dożywotniego sekretarza, życząc sobie, jako Członek Towarzystwa, uczęszczać na jego zgromadzenia zawsze, ile mu zdrowie pozwoli, i przykładać się do spólnych zatrudnień podług sił swoich. Prezydent przytém, przywodząc na pamięć Zgromadzeniu długoletnie i ciągłe usługi Radcy Taynego *Dźunkowskiego*, okazane Towarzystwu, któremu on, przy ważnych i licznych swych obowiązkach w służbie krajowey, ze szczególney gorliwości ku jego poswięceniu się od 1804 roku dotychczas pomagał, z wielkim pożytkiem, około wydania wszystkich dzieł, w przeciągu tego czasu ogłoszonych, starając się w każdém zdarzeniu zachować dobro i honor Towarzystwa, wniosł: *naprzód*, oświadczyć P. *Dźunkowskiemu* w imieniu całego Towarzystwa wdzięczność za podeymowane trudy z gorliwością, i prosić, jako Członka, ażeby nie przestawał nadal pomagać mu w jego zajęciach, co zostało jednozgodnie przez całe Towarzystwo potwierdzoném; *powtóre*, przystąpić do wyboru na mieysce P. *Dźunkowskiego* nowego Sekretarza. Na skutek tego podług 3go punktu, z IV rozdziału ustawy, Prezydent przedstawił trzech kandydatów na Dożywotniego Sekretarza Rossyyskiego, z których po zebraniu kresek ustanowionym porządkiem, wybrany został Professor Fizyki Radca Dworu Nikołay Prokopowicz *Szczegłow*. — Po ukończeniu tego

wyboru, Prezydent podał Zgromadzeniu do potwierdzenia w stopniu Sekretarza do korrespondencyi zaграniczney, zastępującego wciągu dwóch lat z zadowoleniem całego Towarzystwa ten urząd, Radcę Stanu i Kawalera PawłaNikołajewicza *Fusa*. Zgromadzenie, oświadczając jednogłośnie swoję wolę potwierdziło P. *Fusa*.— Potém czytany był list do P. Prezydenta od Prezydującego w 4tym wydziale, Jenerała-Porucznika i kawalera Lwa Lwowicza *Karbonje*, w którym oświadcza, iż czując dobrze ważność rękodzielniczego wydziału Wolnego Ekonomicznego Towarzystwa, z prawdziwą gorliwością, i głębokiém uczuciem wdzięczności przyjął wyświadczony mu honor i ufność w wyborze jego na Prezydenta tego wydziału, gdy mógł swobodnie jeszcze rozrządzać swoim czasem; lecz gdy trzy ciągłe obowiązki i wiele komitetów tak go zajęły, że gdyby i pozostał jaki czas wolny, tedy nim rozrządzać nie może w dniach dotąd wyznaczonych: tym czasem gdy Rada Towarzystwa i posiedzenia wydziału potrzebują konieczney i ciągłey przytomności Prezydenta wydziału, z żalem widzi, że nie może należycie pełnić obowiązkow przywiązanych do tego urzędu; i dla tego uprasza o uwolnienie go od Prezydencyi w wydziale rękodzielniczym, oświadczając zawsze gotowość swoję, z powinności członka wydziału, należeć według możności do pożytecznych prac jego. Zgromadzenie, wysłuchawszy tego listu, i zważywszy pobudki Prezydenta wydziału 4, do uwolnienia się od tego obowiązku, zgodziło się z żalem na jego żądanie, jednogłośnie oświadczając mu wdzięczność za trudy i starania dla dobra Towarzystwa; wtedy Prezydent Towarzystwa na fundamencie 4go punktu, z IV rozdziału ustawy, przedstawił Towarzystwu do wyboru na urząd Prezydenta 4go wydziału Członka Towarzystwa Jenerał-Porucznika i Kawalera Maxymiliana Konstantynowicza *Krzyżanowskiego*, który został wybrany większością głosow sekretnych. Na ukończenie tego posiedze-

nia, Członek Towarzystwa, Półkownik i Kawaler Demetry Potapowicz *Szelechow*, czytał: o przyczynach pobudzających do założenia w Sankt-Petersburgu rolniczey kompanii. Zgromadzenie, wysłuchawszy z uwagą tey rozprawy, oświadczyło autorowi wdzięczność za jego gorliwość ku Towarzystwu.

Następuje wiadomość o skutkach starań Towarzystwa w rozszerzaniu ospy ochraniającey, z wyrażeniem w każdey gubernii liczby dzieci, którym zaszczepiona jest ospa, i osób wyuczonych jey szczepienia, i t. d. a wogólności: od czasu przyjęcia przez Towarzystwo na siebie około tego starań, do dnia 21 stycznia 1828go roku, w całem Państwie jest: liczba dzieci, którym zaszczepiono ospę ochraniającą: 1,251,375; wyuczonych jey szczepienia 3,698; nadto wydano i rozdano: pieniędzy gotowych 15,000 rubli; instrumentow z lancetami 4,562; szkiełek z materyą 14,204; bez materyi 103,500; igieł do zaszczepiania 435,234; igielników 2,932; xiążeczki Towarzystwa medyko-filantropicznego exemplarzy 2,251; xiążeczki o pożytkach ospy ochraniającey 4,692, kartek instrukcyynych, w językach: rossyyskim 135,609; polskim 947; estońskim 1,190; łotewskim 1,190; fińskim 6,000; kałmuckim 6,000; ormiańskim 2,000; gruzyyskim 2,000. Wysłani od Towarzystwa felczerowie, zaszczepili ospę 14,336 osobom, wyuczyli sposobu szczepienia po wsiach 395 ludzi.

Nowe dzieła polskie.

Religija.

67) *Nabożeństwo na uczczenie Nayświętszego Sakramentu z różnych nabożnych xiążek zebrane, na dni ośm, czyli oktawę Bożego Ciała rozłożone i wydrukowane. w Grodnie, w dru-*

karni Zymela typografa. 1827. — w 8ce str. VI. i 140, nieliczb. 6.

68) Nabożeństwo codzienne dla młodzieży Chrześcijańskiey, zebrane z różnych xiąg pobożnych, z dodatkiem pieśni F. Karpińskiego. Wilno, Józef Zawadzki własnym nakładem 1828. w 16ce str. 96 z ryciną.

69) Bractwo pięciu ran Pana Jezusa w Wilnie na Antokolu u XX. Kanoników regularnych Lateraneńskich, w kościele śś. Apostołów Piotra i Pawła, hoynemi łaskami i odpustami uposażone, teraz poczwarte, dla lepszey braci i siostr w nabożeństwie do pięciu ran Pańskich, wygody, przedrukowane. Wilno w drukarni Manesa i Zymela. 1828. w 8ce str. 230 nieliczb. 2.

Wymowa kaznodzieyska.

70) Kazania X. Jana Kantego Chodaniego doktora ś. Teologii, Kanon. Katedr. Wileń. professora teologii moralney i pasterskiey w Cesarskim Uniwersytecie Wileńskim, z pozostałych po śmierci rękopismów wydane. Wilno, nakładem i drukiem XX. Missyonarzów 1828. w 8ce str. 344.

X. Jan Kanty Chodani zmarły w roku 1823, znajomy jako uczony i wymówny professor, jako autor i tłumacz, niemniey znakomitym był kaznodzieją. Przed objęciem katedry Teologii moralney i pasterskiey w Uniwersytecie Wileńskim, od 1805 do 1808 roku był w Wilnie kaznodzieją Uniwersyteckim, a pierwiey jeszcze w kościele katedralnym w Krakowie, rodzimém swojém mieście. W tychto latach miewane kazania obeymuje zbiór niniejszy. Znayduje się w nim ogółem kazań 23, a mianowicie: 1) O dobrodzieystwach Zbawiciela, na Nowy-Rok 1806 miane; 2) O trwogach występku; 3) Moralność i religia; 4) O zarzutach czynionych przeciwko kazaniom; 5) O przymiotach powierzchowney pobożności; 6) O pokusach bogactw; 7) O nieodmienności nauki Jezusa Chrystusa; 8) O nieśmiertelności du-

szy; 9) O wytrwaniu w cnocie; 10) O ustanowieniu i rozszerzeniu chrześcijańskiey religii; 11) O sposobach, którémi w każdym nayniższym nawet towarzystwa stanie można bydź prawdziwie szczęśliwym; 12) O dobroci serca; 13) O wpływie religii na uczciwość; 14) O szczęśliwości Maryi P. przy zeyściu z tego świata; 15) O potrzebie pracowania na zbawienie; 16) O niesłuszności pozorów, powszechnie wstrzymujących nas od świadczenia miłosierdzia i dobroczynności; 17) O przedmiocie i pożytkach modlitwy; 18) O staraniu się w każdym stanie o świętobliwość 19) O potrzebie objawienia; 20) O prawdziwey wielkości człowieka; 21) O opieszałości; 22) O chciwości; 23) O nierówności stanów. Z powyższego wyszczególnienia, o czém każde zosóbna kazanie rzecz ma, jasno widzieć można, jak jest pożyteczne ogłoszenie tych kazań drukiem, osobliwie dla młodych kaznodziejów. Niemałą przeto uczynił przysługę X. Jan *Skidełł*, wydając na jaw, ten owoc pracy swojego niegdyś nauczyciela, po którym zaymuje teraz katedrę Teologii pasterskiey i moralney.

P r a w o.

71) *Początkowe prawodawstwo polskie i kryminalne do czasów Jagiellońskich, objaśnił Joachim Lelewel, we dwu pismach: I). Historyczny rozbiór prawodawstwa polskiego cywilnego i kryminalnego do czasów Jagiellońskich, z przydaniem dyplomatów; II). Krytyczny rozbiór Statutu Wiślickiego, z tablicami dla objaśnienia składu tego Statutu. Warszawa, w drukarni XX. Pijarów 1828.* w 8ce więk. str. 403 omyłek str. nieliczb. 4 tablic in-folio podłużnie 7.

Ograniczamy się na ten raz bibliograficzném tylko doniesieniem o wyyściu na świat tego dzieła, niezmordowaney, i że tak powiem, żelazney pracy będącego owocem. Może z czasem obszernieyszą o niém podamy wiadomość, jeżeli nas który z wyłącznie poświęconych nauce prawa krajowego, obeznanych gruntowniey ze źródłami prawodawstwa

polskiego, nie zechce uprzedzić. Dzieło to, z nowego stanowiska rozważając prawodawstwo krajowe, wielkie rzuca światło na jego początki i stopniowane rozwijanie się.

72) *Rzecz o sądownictwie naywyższém czyli o potrzebie przywrócenia zupełnego Sądu Kassacyynego w Królewstwie Polskiém, wyłożona we trzech częściach, przez Damazego Dzierożyńskiego, Sędziego Kr. Województw Mazow. i Kalisk. Kaw. ord. ś. S. w Warszawie, w drukarni Łątkiewicza przy ulicy Senatorskiey N. 467. 1828.* w 8ce str. nr. 166 nie numer. 14; na końcu dodana lista prenumeratorów.

Część I zawiera wyłuszczenie przymiotów i zasad instytucyi kassacyyney, jey skutków w porównaniu ze skutkami teraźnieyszey organizacyi Sądu Naywyższego, z przypisami ustawy konstytucyyney, z zasadami władzy wykonawczey, prawodawczey i sądowey.

Część II przedstawia rys historyczny rozmaitych instytucyy, które zamiast Sądu Kassacyynego były używane w prawodawstwie krajowém i zagraniczném, a szczególniey historyą instytucyy Sądu Kassacyynego.

Część III obeymuje wykład systematyczny teraznieyszey organizacyi Sądu Kassacyynego francuzkiego, z uwagami nad jey przystosowaniem do do prawodawstwa polskiego.

B i o g r a f i a.

73) *Tadeusz Kościuszko, czyli dokładny rys jego życia, przez Karola Falkensteina, sekretarza przy Królewsko-Saskiey publiczney bibliotece w Dreznie, i członka towarzystwa szwaycarskiego umiejętności. Z niemieckiego na język oyczysty przełożony. Z popiersiem bohatera podług oryginału trafioném. w Wrocławiu, u Wilhelma Bogumiła Korna 1827.* w 8ce więk. str. VIII i 232.

P o e z y a.

74) *Oda do Karola Lipińskiego, czytana w*

czasie uczty daney dla niego przez przyjaciół nauk i sztuk pięknych w Warszawie, dnia 29 grudnia 1827 r., przez Maurycego Gosławskiego, tudzież druga, poświęcona mu przez Franciszka Kowalskiego. w Warszawie, nakładem wydawcy, w drukarniKommissyi Rząd. W R. i O. P. 1828. w 8ce str. 10.

Teatr.

75) *Lekarz swojego honoru, trajedya w pięciu aktach z dzieł Don Pedra Kalderona de la Barka, przez J. N. Kamińskiego, dla teatru polskiego przerobiona. we Lwowie, wydrukowano u Piotra Pillera 1827.* w 8ce str. 123 nieliczb. 4.

Nauka języków.

76) *Grammatyka języka niemieckiego ułożona przez Alberta Lidla. Wilno, drukiem Józefa Zawadzkiego 1828.* w 8ce str. XII i 170, nieliczbowanych 4.

Pismo peryodyczne.

Czasopism naukowy księgozbioru publicznego imienia Ossolińskich, 1828. Rok pierwszy, zeszyt drugi, opuścił w tych dniach prasę i zawiera następujące artykuły: I. Rozprawę o początku nazwy Rusi i Rusinów, przez Fr. Siarczyńskiego. II. Badanie względem listu Jana Smery do Włodzimierza W. Xiążęcia Rusi, o którego znaydowaniu się w monasterze Spasa pod Samborem, napisał Krzysztof Sandyusz roku 1669; przez Fr. Siarczyńskiego. III. Postrzeżenie omyłki poźnieyszych dziejopisów polskich w policzeniu Piasta do Xiążąt polskich; z rękopismów Józefa Ossolińskiego. IV. Domysł śledzeniu podany: Goście Piasta mogli bydź Cyryll i Metody, Apostołowie Sławian, z rękopismów Ossolińskiego. V. Dzieje Xięstwa niegdyś Przemyślskiego (dalszy ciąg w następnym zeszycie czasopisma). VI. Słowniczek wyrazów, przyjętych do mowy polskiey ze wschodnich języków; przez Adama Xięcia Czartoryskiego. VII. Wiadomość o dawném powszechném używaniu łazień

w krajach sławiańskich, a w szczególności w Polszcze i Rusi; przez Fr. Siarczyńskiego. VIII. Ślady wału Trajana w Galicyi i Rusi; przez tegoż. IX. Wiadomość o wodach siarczystych Lubieńskich, wyjęta z książki niemieckiey Teodora Torosiewicza, wydaney w Wiedniu 1828, przez Jerzego Żychl.... X. Wspomnienie cnót pięknych ś. p. Anny z Hrabiów Siemińskich Xiężney Jabłonowskiey, zmarłey d. 29 kwietnia 1828. XI. Sprawa o darach dla księgozbioru imienia Ossolińskich uczynionych i ich dawcach.

Rzeczy polskie w pismach zagranicznych.

W piśmie *Bulletin des sciences historiques, antiquités, philologie,* wydawaném przez P. *Champollion*, pod dyrekcyą barona *Férussac* (N. 2 Fevrier 1828 pag. 200—202) znayduje się krótki rys życia Stanisława Siestrzeńcewicza, Metropolity kościołów rzymskich w Rossyi, wyjęty z Dziennika Petersburskiego: Отечественныя записки, *grudzień* 1826 N. 80 str. 372.

W piśmie *Bulletin des sciences géographiques, etc. Economie publique, voyages,* wydawaném pod dyrekcyą tegoż barona *Ferussac* (N. 2, Février 1828) znaydują się następujące rzeczy: Wiadomość o Kodexie cywilnym Królestwa Polskiego, tłumaczonym na język niemiecki przez E.G.Faltz, i wydanym we Wrocławiu 1826 roku, wyjęta z pisma *Götting. gelehrte Anzeig, wrzesień* 1826 N. 146, p. 1481 (str. 203—204). Treść pisma o zrzódle praw obowiązujących w Polsce i Litwie, wyciąg z rękopisu Tadeusza Czackiego staraniem Ignacego Ołdakowskiego sporządzonego, umieszczonego w Dzienniku Wileńskim, (r. 1823 T. III 266 i 414) zląd przełożonego na Rossyyski w Wiestniku Europy 1824 N. 10—13, 15, 16 i 18 (str. 204—209). Wiadomość o zakładach naukowych w Rossyi, w tey liczbie o wydziale naukowym Wileńskim; wyjęta z pism P. Köppena: Библіографическіе листы; znayduje się ona także w Dzienniku Wileńskim 1826. (Nowiny naukowe) tom I str. 3, (str. 222—229. Treść kil-

ku pism pastora Watsona o Kurlandyi we względzie historycznym i jeograficznym, umieszczonych w dziele: Jahresverhandlung. der Kurländisch. Gesellschaft, tom. 2di (str. 241—244).

Nowe dzieła cudzoziemskie.

Teologia i historya kościelna.

74) D. *J. J. Griesbachii* Synopsis Evangeliorum Matthaei, Marci et Lucae, una cum iis Joannis pericopis, graece. Textum rec. et select. lect. variet. adj. Editio 4ta. Berolini 1827. in 8vo maj. ($1\frac{1}{2}$ Thlr.)

Dla czystości textu greckiego i poprawności zalecać śmiemy to świeże wydanie uczonym teologom i exegetom. *B.*

75) Dr. *G. C. Knapp's* Vorlesungen über die christliche Glaubenslehre nach dem Lehrbegriffe der evangelischen Kirche. Aus der hinterlassenen Handschrift unverändert herausgegeben und mit einer Vorrede begleitet von Dr. *C. Thilo.* 2. Theile. Halle 1827 in 8vo. (4 Thlr).

Spodziewać się wypada, że ta długoletnia praca Halskiego Prof. Knappa, zawierająca wykład wiary w kościele ewangelickim, świeżo dopiéro wydana po śmierci autora, nie będzie obojętną dla chrześcian tego obrządku. *B.*

76) *Eusebii Pamphili* Historiae ecclesiasticae Libri x. ex nova recognitione cum aliorum ac suis prolegomenis, integro Henr. Valesii commentario, selectis Readingi, Strothii aliorumque virorum doctissimorum observationibus, edidit, suas animadversiones et excursus, indices emendatos ac longe locupletiores adjecit *Fr. Adolph. Heinichen.* 2 Tomi. Lipsiae 1827. in 4to.

Będzie dopiéro jedném z naylepszych wydań Euzebiusza z objaśnieniami, z naylepszych źródeł czerpanemi. *B.*

Prawoznawstwo, filozofia, polityka, pedagogia.

77) Essais historiques sur le parlement de Pro-

vence, depuis son origine jusqu'à sa suppression, par M. *Prosper Cabasse.* T. I. II. III. Paris 1826. voll. 3. 8vo (21. fr.).

Ważne i interessujące dzieło do historyi prawodawstwa francuzkiego, a w szczególności co do dziejów parlamentu w Prowancyi w przeciągu blizko trzech wieków, 1501—1790. B.

78) La Procédure civile des tribunaux de France, démontrée par principes et mise en action par des formules, par *Pigeau.* 4me édition, augmentée de l'indication des arrêts de la Cour de cassation et des autres Cours, sur les questions relatives à ce code, par M. *J. L. Crivelli.* Paris 1826. voll. 2 in 4. (42. fr.)

Ninieysze dzieło znakomitego niegdyś adwokata i professora *Pigeau*, uważane od francuzów za klassyczne, zapewne już z piérwszych wydań znajome naszym prawoznawcom. To czwarte wydanie wzbogacił uczony adwokat *Crivelli*, wydawca, licznémi a pożytecznemi dodatkami, co do osnowy processu cywilnego we Francyi w ogólności. B.

79) *Cours du droit français*, ou Recueil des lois, ordonnances, arrêtés, senatus-consultes, réglemens, avis du conseil d'état, publiés depuis 1789. jusqu' en 1825 inclusivement, mis en ordre par M. *Galisset.* Paris 1826—27. voll. 2. in 8vo.

80) Observations sur le Jury en France, par *J. M. Le Graverend*, maître des requêtes. Deuxiéme édition, revue et augmentée et précédée de l'examen du nouveau projet de loi sur le jury, présenté le 29 décembre 1826. à la chambre des Pairs. Paris 1827. in 8vo (3. fr.).

Znakomity autor dzieła o prawodawstwie kryminalném we Francyi (Traité de la legislation criminelle en France. Paris 1816 voll. 2. in 4to), żywą obudził dopiéro ciekawość prawoznawców i polityków francuzkich, nowém tém wydaniem swoich uwag nad osnową izby przysięgłych we Francyi, naybardziey z powodu swieżo wniesionego projektu do nowego urządzenia teyże izby. W ogólności xiążka ta się zaleca czcicielom Temidy. *A. B.*

81) Traité des actes de l'état civil, par. M. *Henri Majorel*. Paris 1826. 8vo. (6 fr.).

82) Du droit d'ainesse, par M. *Dupin* ainé, avocat. Paris 1826. in 8. (3. fr. 50 c.).

Napisana xiążka z powodu roztrząsanego projektu do prawa w parlamencie francuzkim, i dla swojego wykładu, osnowanego na zasadach prawa rzymskiego, i dla samey wziętości autora, nie mało powinna obchodzić naszych też prawoznawców. B.

83) Versuch einer systemat. Darstellung der Lehre vom Besitze nach Preussischem Recht, in Vergleichung mit dem gemeinen Recht, von *E. F. Koch*. Berlin 1826. 8vo. (1. Thlr.).

84) *Sur le morcellement de la propriété en France*, mémoire présenté à l'Academie des sciences par M. le Vicomte *Morel de Vindé*. Paris 1826. in 8vo. (75 cent.).

85) *Traité de Legislation*, ou Exposition des lois générales suivant lesquelles les peuples prospèrent, dépérissent, ou restent stationnaires, par *Ch. Comte* avocat. Paris 1827. voll. 4. in 8. chez Sautelet et C. (32 fr.)

Spodziewać się można cóś dobrego po tém dziele. Autor dał się nie dawno poznać przez redakcyą pisma dość obszérnego, *Censeur européen*.

86) *Manuel du Juré*, ou Exposition des Principes de la Législation criminelle dans ses rapports avec les fonctions de juré, et Commentaire de la loi du 2 mai 1827 sur l'organisation du jury, et des articles du Code d'instruction criminelle qui traitent de l'examen et du jugement par jurés. Par *Victor Guichard* et *J. J. Dubochet*, avocats à la Cour royale de Paris. ibid. 1827. in 8. (7 fr.).

Filozoficzne badania dla mieyscowych okoliczności rozwinione, wszędy powinny być ze skwapliwością przyjęte do wiadomości o prawie karném w ogólności. *A. B.*

87) Logique classique d'après les principes de Philosophie de M. *Laromiguière*, suivie des Réponses aux questions de Métaphysique et de Morale,

contenues dans le Manuel pour le Baccalauréat ès-lettres, par. *J. Ferréol-Perrard.* Paris 1828. voll. 2. in 8vo. chez Brunot-Labbe (9 fr.)

Autor dał się poznać już chlubnie wydaniem Retoryki, uważaney we Francyi za klassyczną, pod napisem: *Thèses de Rhétoriques.* Będąc zaś adwokatem, nie przestaje wraz ćwiczyć zdolności swoich do nauk filozoficznych i moralnych; w tym rodzaju stara się o stopnie uczone; i w krótce zapewne wzbogacać będzie wiadomości filozoficzne porządnemi swojemi badaniami. Logika jego osnowana na zasadzie systematu umysłowego, podanego przez P. Laromiguière, którego wyborne dzieło, objawione już podobno i naszym czytelnikom Dziennika, z napisem *Leçons de Philosophie*, niezmiernie wielką liczbę stronników dla siebie zjednało. Wielcebyśmy życzyli niniejszą Logikę Pana Perrarda mieć przełożoną na język polski, gdyż, jak twierdzić śmiemy, jest w swoim rodzaju dziełem porządném, dość obszérném z dobornemi przykładami, a razem wszakże z niecierpliwością czekamy na dzieło tego rodzaju, szczególniey dla użycia szkolnego w ściśleyszych obrębach, przygotowane już oddawna przez uczonego na Wołyniu zasad filozoficznych badacza P. *Wiszniowskiego*, którego też inne w tym przedmiocie prace w rękopisach szczęśliwie nam się zdarzyło widzieć, a mianowicie jego przyjemny *Wykład metody Bakona. A. B.*

88) Bases fondamentales de l'Economie politique, par *L. F. G. de Cazaux.* Paris 1828. in 8. chez Mme Huzard (4. fr.)

Nie wiemy jeszcze polityków zdania o tém dziele. autorem jego jest dawny uczeń szkoły polytechniczney. Ogłaszamy je wszakże, jako nowość niepospolitą i mogącą powodować zmianę wielu widoków, niedostatecznie określonych w Ekonomii polityczney, gdyż z jedney strony autor, stojąc na nowym punkcie widzenia, wytyka mylność rozumowań *J. B. Saya*, i niedokładność jego postrzeżeń, a z drugiey znowu strony stara się pokazać, iż pier-

wiastkowe zasady rzetelnieysze, przez *Adamu Smitha* i *Saya* zaniedbane, od czasow naydawnieyszych mają mieysce w nauce i pojęciu ludzkiém. Zięć P. Saya, Karol Comte, miał już wygotować krytyczny rozbior tego dzieła. Należy je tedy nabywać razem z owemi uwagami. Czas odkryje prawdę, a nauka zawsze wzbogaconą została. *A. B.*

89) Kritische Bibliothek für das Schul-und Unterrichtswesen. Neue Folge, im Vereine mit *Friedemann*, *Grotefend* (oba, w Hannowerze i Ilfeldzie), *Harnisch*, *Hess*, *Kapp*, *Lünemann*, *Roth*, *Rüdiger*, *Schmitthenner*, *Schulze* und *Völder*, nach einem erweiterten Plane herausgegeben vom Dr. *Seebode*, Ister Jahrg. Hildesheim 1828. 4to.

Jeszcze w I tomie tego oddziału Dziennika t. j. w nowościach naukowych na r. 1826 na str. 62. zalecając filologóm, pedagogóm, a naybardziey nauczycielóm szkolnym szacowne pismo, pod wyrażonym tu napisem od r. 1819, a poźniey pod tytułem: *Archiv* lub *Neues Archiv für Philologie und Paedagogik* wychodzące, wskazaliśmy w ogólnych wyrazach cel jego i rozciągłość. W przekonaniu, żeśmy pochlebném naszém zdaniem o tém pismie nie zawiedli abonentów, jeśli się jacy w naszym kraju znalezli, śmiemy usilnie zalecać nowy ciąg tegoż pisma rozszerzony i znacznie wydoskonalony staraniem uczonego wydawcy *Seebode*, dyrektora lyceum w Hildesheimie, który właśnie w tym celu wezwał, oprócz wzmiankowanych dopiero znanych przez uczone pisma literatów, znakomitszych professorów po szkołach i gymnaziach Niemieckich, do spólnego rozszérzania pedagogicznych wiadomości. Lubo rzeczona tak nazwana Biblioteka mniey zawiéra teorycznych rozumowań w przedmiocie Pedagogii, mieścić jednak może wiele ważnych w tey mierze uwag w rozbieranych wszelkiego rodzaju pismach, naybardziey które do udoskonalenia stanu szkolnych zakładow i zasadniczych nauk szczególniey dążą, i dla tego się nazwała krytyczną. Podaje też częstokroć naylepsze plany urządzeń szkolnych

i dostarcza pożytecznych wiadomości o dziełach, gabinetach, bibliotekach i wszelkich pomocach ku temu celowi służących. *A.* B.

Przemysł xięgarski w Niemczech.

Bardzo ciekawe są tablice, wykazujące stan przemysłu xięgarskiego w Niemczech. Nie ma tam, jednego powszechnego miasta, w którémby znaleźć można było wszystkie xiążki, wychodzące z druku, albowiem przemysł drukarski rozkrzewił się na niezliczone mnóztwo gałęzi, i wszędzie piszą, tłumaczą, drukują i przedrukowywują. Naypewnieyszym środkiem oznaczenia xięgarstwa wNiemczech, są katalogi jarmarku lipskiego. Podług nich, od roku 1814 liczba xiąg w Niemczech wydawanych podwoiła się prawie, i tak ogłoszono w tych katalogach tytułów nowo wydanych dzieł:

w roku 1814	dzieł	2,529.
1815	—	2,750.
1816	—	3,197.
1817	—	3,532.
1818	—	3,691.
1819	—	3,926.
1820	—	3,958.
1821	—	3,997.
1822	—	4,283.
1823	—	4,309.
1824	—	4,511.
1825	—	4,836.
1826	—	4,704.

Ogółem w ciągu 13, lat 50,303. Oprócz tego, w katalogach ogłoszone były xiążki, przygotowane do druku i drukowane, które jednak poźniey na świat nie wyszły, a to w ilości 7,350, tak, że ogólna liczba xiąg w Niemczech wciągu lat 13 przygotowanych, wynosi 60,000. Gdyby kto czytał po xiążce na dzień (chociaż niektóre i po sto tomów mają), musiałby czytać przez lat 170 bez przerwy. *L.*